

Salikts pakārtots teikums

Teorija un vingrinājumi

Salikts pakārtots teikums ir tāds salikts teikums, kas sastāv no vienas neatkarīgās daļas – virsteikuma un vienas vai vairākām atkarīgām daļām – palīgteikumiem. Starp virsteikumu un palīgteikumu ir pakārtojuma attiecības.

Salikts pakārtots teikums

Saikļa teikums = palīgteikumu/-us ievada saistītālvārds.

Bezsaikļa teikums = palīgteikums bez saistītālvārda.

Palīgteikuma veidi

TEIKUMA PRIEKŠMETA PALĪGTEIKUMS pēc nozīmes var uztvert par citas teikuma daļas teikuma priekšmetu, tātad citā teikumā daļā teikuma priekšmeta vai nu nav, vai nu tas neko neizsaka!

Jautājums – *kas?* saistīts ar virsteikuma izteicēju.

Ievada: pakārtojuma saikļi – *ka, lai, vai, ja..*; attiecības vv. – *kas, kurš, kāds*; apstākļa v. – *kā, cik, kur, kad, kāpēc..*

IZTEICĒJA PALĪGTEIKUMS paskaidro citā daļā ar vietniekvārdu izteiktu izteicēju = (saitiņa) + *tas, tāds, viss*.

Jautājums – *kas ir? kāds ir?* saistīts ar virsteikuma teikuma priekšmetu.

Ievada: attiecības vv. *kas, kurš, kāds*; pakārtojuma saiklis *ka*.

Atrodas aiz virsteikuma.

PAPILDINĀTĀJA PALĪGTEIKUMS papildina darbības vārdu citā teikuma daļā.

Jautājums – *ko? kam? par ko? ar ko? no kā?*

Ievada: attiecības vv. – *kas, kurš, kāds*, pakārtojuma saiklis – *ka, lai, vai*; apstākļa v. – *kā, kur, kad, kāpēc..*

Atrodas aiz virsteikuma, starp virsteikuma vārdiem.

APZĪMĒTĀJA PALĪGTEIKUMS paskaidro citas teikuma daļas lietvārdu, lietvārda nozīmē lietotu vārdu.

Jautājums – *kāds? kurš?*

Ievada: attiecības vv. – *kas, kurš, kāds*, apstākļa vārdi – *kā, cik, kad, kur, kāpēc*, pakārtojuma saikļi – *ka, lai, vai..*

Parasti atrodas aiz lietvārda, kuru paskaidro.

APSTĀKĻA PALĪGTEIKUMI norāda citā teikuma daļā izteiktas darbības apstākļus.

VIETAS

Jautājums – *kur? kurp? no kurienes? uz kuriem?*

Ievada: apst. v. – *kur, kurp*, vārdu grupas – *no kurienes, uz kuriem*.

Var atrasties visās trīs pozīcijās.

LAIKA

Jautājums – *kad? cik ilgi? no kura laika? Līdz kuram laikam?*

Ievada: apst. v. – *kad*; pakārtojuma s. – *kamēr, līdzko, kolīdz, tikko, tiklīdz (kā), iekām, iekams, kopš, pirms*.

Pakārtots darbības vārdam, atrodas visās trīs pozīcijās.

VEIDA

Jautājums – *kā? kādā veidā?*

Ievada: pakārtojuma s. – *ka, lai*; apst. v. – *kā*.

Pakārtots darbības vārdam, atrodas visās 3 pozīcijās.

MĒRA

Norāda darbības vai pazīmes mēru; pakārtots darbības v., īpašības v., apstākļa v.

Jautājums – *cik? kādā mērā?*

Ievada: apstākļa v. *cik*, pakārtojuma s. *ka, lai*.

Atrodas aiz virsteikuma vai starp virsteikuma vārdiem.

CĒLONA

Jautājums – *kāpēc? (kādēļ? kālab?)*

Ievada: pakārtojama s. *tā kā* (vienmēr pirms virsteikuma), *tāpēc ka, kādēļ ka, tālab ka, ka* (vienmēr aiz virsteikuma)

NOLŪKA

Jautājums – *(kāpēc?) kādēļ? kālab? kādā nolūkā? kādam nolūkam? pēc kā?*

Ievada: pakārtojuma s. *lai*

Atrodas visās trīs pozīcijās.

NOSACĪJUMA

Izsaka nosacījumu, kuram piepildoties var notikt tas, par ko ir runāts citā teikuma daļā.

Jautājums – *kādā gadījumā?*

Ievada: pakārtojuma s. *ja*.

Atrodas visās trīs pozīcijās.

PIELĀVUMA

Norāda iemeslu, kura dēļ citā teikuma daļā izteiktā darbība varētu nenotikt, bet tomēr notiek.

Ievada: *lai gan, lai arī, kaut gan, kaut kur, kaut, jebšu*.

Visās 3 pozīcijās.

SEKU

Norāda sekas, kuras izriet no tā, par ko ir runāts iepriekšējā teikuma daļā, atrodas aiz virsteikuma.

Ievada: *tā ka, ka, lai*.

SALĪDZINĀJUMA

Ar salīdzinājuma/pielīdzinājuma palīdzību raksturo to, par ko runāts citā teikuma daļā = virsteikums nosauc salīdzināmo parādību, palīgteikums to salīdzina ar citu.

Ievada: vārdu grupa – *kā kad*; apst. v. *cik, kā*; pakārtojuma s. *it kā, nekā, tāpat kā, jo - jo*.

PAMATOJUMA

Pamato citā teikuma daļā izteikto domu.

Ievada: pakārtojuma s. – *jo*.

Atrodas aiz virsteikuma.

RELATĪVAIS

Atgādina palīgteikumu tikai pēc formas.

Ievada: *kas, kādēļ, kāpēc, kālab, kamēr, kam par iemeslu*.

Atrodas aiz virsteikuma, bet ne aiz lietvārda, viegli pārveidot par saliktu sakārtotu teikumu

PIEMĒRI

1. Tas, **kas** man zināms, ir viss.
2. **Kas** neiet uz priekšu, tas virzās atpakaļ.
3. **Kas** lēnām brauc, ātrāk tiek galā.
4. Skaidrs, **ka** mācīšos.
5. Jāpaskatās, **kā** viņi dzīvo.
6. Labi, **ka** paguvu laikā.
7. Tas ir viss, **kas** man zināms.
8. Nu viņa vairs nav tā, **kas** bija līdz šim.
9. Istaba tiešām bija tāda, **kādu** to iedomājos.
10. Milzis gaidīja, **ka** asmens nāks lejā, un, galvu atgāzis, skatījās debesīs.
11. Es gribu mācīties to, **kas** man patīk.
12. Meitene jautā, **vai** es saprotu Teodoru.
13. Pirmais, **kam** savas bēdas izsūdzēju, bija brālis.
14. Skan dziesma, **kas** man patīk.
15. Ideja, **kā** vārdā.
16. Vīrs, **kam** bija liela drosme.
17. Skats, **ko** redzēju.
18. Atnesu malku, **ar ko** kurināt.
19. Nav tāda saimnieka pasaulē, **kurš** samaksātu visu algu.
20. Viņa neatceras, **kāda** toreiz bija diena.
21. Reiz vecos labos laikos, **kad** tie labie gadi bija, vienam kaķītim bija dzirnavas.
22. Tas ir vīrs, **kurš** lasīja avīzi, **ko** nolīcis uz galda, **kur** stāv netīrie trauki.
23. Pasaki, **kad, kur, cik**, un es atnākšu.
24. Nezinu, **kāpēc**, un arī negribu zināt.
25. Visur, **kurp** tas vasarā gāja, viņš ņēma vijoli līdzī.
26. Pašā vakarā, **kad** jau sāka krēsnot, pie durvīm piekļauvēja.
27. Tā, **kā** man pēc savas kārtas pienākas, es vēl nedzīvoju.
28. Puika airēja, **cik** tik bija spēka.
29. Zivju bija tik daudz, **ka** grūti bija tīklus izvilk.
30. Viņa bija tik laba, **cik** vien iespējams.
31. **Tā kā** esmu gudra, man nav jāmācās.
32. Smiekli apklusā, **tāpēc ka** saimnieks nesmējās līdzī.
33. Viņš ierunājās tikai tādēļ, **lai** pārtrauktu klusumu.
34. Es tev palīdzēšu, **ja** tu man uzticēsies.
35. Māra, **kaut gan** centās, nepaguva. Nokavēju, **lai** gan skrēju.
36. Puika uztrūkās sēdus, **tā ka** laiva nolīgojās.
37. Puika uztrūkās sēdus tā, **ka** laiva nolīgojās.
38. Drīz viņa sāka izturēties pret mani tā, **kā** ļaudis parasti izturas pret vecu paziņu.
39. Jūra kūpēja, **it kā** tās dzelmē kas vārītos.
40. Mēs atgriezīsimies agrāk, **nekā** bijām domājuši.
41. **Tāpat** kā tikām galā toreiz, tiksīm galā arī tagad.
42. Arī tagad mēs tiksīm galā **tāpat** kā iepriekš.
43. Es smējos un dziedāju, **jo** bija jautri.
44. Pameita bijusi skaista un strādīga, **kas** pamātei nemaz nav patīcis.